

Uudised

Hea klient!

Varasemalt on palju juttu olnud jõudluskontrolli ajaloo ning traditsioonidest Eestis. Oleme EPJ ajaloo meenutamise kõrval tegelenud ka tulevikuga. Viimase poolaasta jooksul on EPJ kohtunud kõigi kliendigruppide esindajatega: piimatööstuste, lihavede-, sea- ja piimaveisekasvatajatega ning PRIA loomade registri esindajatega, kellega toimub tihe koostöö kõrvamärkide vallas. Eesmärk oli kuulata meie klientide mõtteid ja vajadusi, et saada paremini aru, kuhu tulevikus liikuda võiksime. Kokkuvõttes võime nentida, et sea- ja veisekasvatajad kannavad kenasti meie e-riigi kuvandit ja soovivad uuendusi tarkvara arenduses, aga teisalt jõudsim arusaamisele, et suuremat tähelepanu vajab EPJ tarkvarade (Vissuke, Liisu ja Possu) kasutajate koolitamine ja kasutajate ringi laiendamine. Täna on toimunud Vissukese grupikoolitus ja Possu individuaalkoolitused ning saab öelda, et neist on olnud kasu mõlemale poolele – tarkvara kasutajad said juurde teadmisi andmetest ja kokkuvõtetest, mida nad ei osanud siiani otsida või kasutada. Meie saime jälle väärtuslikku tagasisidet ning uusi mõtteid, kuhu poole tarkvara arendustega liikuda.

Ka loomade märgistamise vallas on uuenduslikke loomakasvatajaid, kes soovivad enam kui lihtsalt looma märgistamine kõrvamärgiga. EPJ-l on koostöö lihavede- ja piimaveisekasvatajatega (aberdiinanguse kasvatajad), kelle loomad kuuluvad Šotimaa tõuraamatusse ning kes soovivad märke, millel on lisavõimalus võtta looma märgistamisel kohe ka DNA-proov. Märgid looma kõrvas on nagu tavalised kõrvamärgid, kuid märgistamisel võetakse automaatselt kõrvast DNA-proov, mis jääb säilitusainega kapslisse, millel on trükitud looma number. Teisisõnu saab lisaks kõrvamärgile ka looma DNA-proovi, mida saab vajadusel kasutada põlvnemise uurimisel või ka näiteks haiguste (BVD) testimisel.

Kaivo Ilves
Eesti Põllumajandusloomade
Jõudluskontrolli ASi juhataja

Rahvusvaheline laborite ringtest 2019

Alates 1998. aastast on EPJ labor võtnud osa rahvusvahelisest piimakomponentide määramise ringtestist, mida korraldavad Rahvusvaheline Piimatööstuste Laborite Kontrolli Keskus (CECALAIT) ja Rahvusvaheline Jõudluskontrolli Komitee (ICAR).

EPJ labor teeb rahvusvahelisi võrdluskatseid kõigi laboris määratavate piimakomponentide osas.

Käesoleva aasta märtsis tehtud rahvusvahelise ringtesti võrdluskatseid näitasid, et EPJ laboris analüüsitava piimaproovide määramise täpsus kõigi määratavate piimakomponentide osas on lubatud hälbe piires.

ICAR-i laborite arvestuses oli labor piima valgusisalduse määramisel 15 osavõtja seas kolmas, laktoosisisalduse määramisel 12 osavõtja seas esimene, rasvasisalduse määramisel 16 osavõtja seas kuues ja karbamiidisisalduse määramisel 12 osavõtja seas seitsmes.

Kõige osavõturohkem oli piima soomaatiliste rakkude määramine – 50 labori pingereas jääd üheksandaks.

Loomakasvatajatele pakutavate lisateenuste BHB (ketoosi kahtlusega lehmad) määramisel jäi labor 24 osavõtja seas neljandaks. Tiinuse testi tulemused olid 100% õiged ning Mastiit 16 tulemused olid lubatud hälbe piires.

Rahvusvahelise testi tulemused kinnitavad EPJ labori tulemuste jätkuvat usaldusväärust ja on aluseks jätkuval akrediteeringule.

EPJ sai ICAR-i sertifikaadi

Rahvusvaheline Jõudluskontrolli Komitee (ICAR) annab jõudluskontrolli-organisatsioonidele välja kvaliteedisertifikaadi, mis näitab, et jõudluskontrolli teenus on kooskõlas rahvusvaheliste reeglitega. Nõuetele vastavust kontrollivad rahvusvahelised eksperdid kohapeal. EPJ-i kontrolliti kevadel ja auditi kokkuvõte oli positiivne – EPJ jõudluskontrolli teenus vastab standarditele. Juunis Prahast toimunud ICAR-i konverentsil anti kvaliteedisertifikaat EPJ-le üle.

Vissukese koolitus

Mais toimus EPJ-s koolitus piimaveisekasvatajatele mõeldud rakenduse Vissuke kasutajatele.

EPJ on saanud tagasisidet selle kohta, et paljud piimaveisekasvatajad ei tea kõiki Vissukeses peituvaid analüüse ega oska seega täielikult ära kasutada programmi võimalusi karja majandamisel. Samuti on farmides vahetunud kasutajad ja uutel töötajatel puudub põhjalikum ülevaade Vissukesest.

Koolitus oli praktilise suunitlusega ja väikses grupis, koolitajad olid EPJ töötajad, igal koolitataval oli kasutada arvuti, millest sai kohe kõike õpitut oma karja andmete peal järgi vaadata.

Järgmine Vissukese koolitus on plaanis sügisel.

Seakasvatajate ümarlaud

Seakasvatajad arutasid aprillis, kuidas täiendada ja kaasajastada jõudlusandmete kogumise programmi Possu 3. Ümarlauas olid koos seafarmide esindajad ja EPJ ning Eesti Tõusigade Aretusühistu töötajad.

Kuna plaanis on Possu järgmise versiooni programmeerimine, siis jagati ettepanekud kaheks: väiksema töömahuga asjad lisatakse praegusesse ja keerukamad järgmisse, Possu 4 versiooni. Arenduse käigus viiakse arvutipõhine programm üle internetipõhiseks.

Mille uus rekord

Eelmises JK Sõnumites kirjutasime Kõljala POÜ lehmast Mille, kes tegi uue 305-päevase toodangu rekordi ja lüpsis neljandal laktatsioonil 20 391 kg piima. Nüüd on jälle põhjust temast kirjutada: Mille oma on lisaks kehtivale laktatsioonirekordile ka päevatoodangu rekord – 3. juunil 2019 andis ta kontrollilüpsil 92,6 kg piima. Eesti holsteini tõugu Mille on sündinud 2013. aastal ja lüpsab praegu 5. laktatsiooni.

Kõljala POÜ käes on ka eesti punast tõugu lehmade päevatoodangu rekord – lehm Sooru lüpsis mais kontrollilüpsil 79,9 kg.

Põhjamaade jõudluskontrolli-organisatsioonide kohtumine

Sellekevadine Põhjamaade jõudluskontrolliorganisatsioonide kokkusaamine toimus 9.–10. aprillil Rootsisis. Koosolekul osalesid esindajad Taanist, Soomest, Islandilt, Norrast, Eestist ja võõrustajad Rootsist. Kuna aruteludeks jääb alati ajast puudu, otsustati seekord farmikülastustest loobuda ja veeta kaks päeva koosolekulaua taga.

Kokkusaamise alguses annab iga riigi esindaja ülevaate riigis toimunud ja osutatavatest teenustest. Rootsisis oli 2018. aastal jõudluskontrollis 6400 farmi 200 600 lehmaga. Keskmine piimatoodang lehma kohta oli 9827 kg (10 146 kg EKM-piima). Islandi kõik 556 piimafarmi teevad jõudluskontrolli. Lehmi on neis karjades kokku 26 500. Keskmine piimatoodang lehma kohta oli 6275 kg. Norras on jõudluskontrollis 7745 piimakarja 207 000 lehmaga. Piimatoodang lehma kohta oli 8374 kg (EKM-piim). Soomes oli jõudluskontrollis 4670 karja 213 931 piimalehmaga. Keskmine piimatoodang lehma kohta oli 9795 kg (+10 kg võrreldes Eestiga). Taanis oli 2018. aasta lõpuks jõudluskontrollis 2580 piimakarja 528 169 lehmaga. 42% lehmadest asub karjades, kus on rohkem kui 300 lehma. Piimatoodang lehma kohta oli 10 263 kg. Nii nagu Eestis, väheneb karjade arv ka kõigis Põhjamaades, karjad samas suurenevad.

Kõik kokkusaamisel osalenud organisatsioonid pakuvad oma klientidele lisaks jõudluskontrolli analüüsidele ja andmetöötlusele ka lisateenuseid: tiinuse test piimast, mastiiditekitaja määramine, BHB jne. Jõudluskontrolli piimaproovidest tehtud lisaanalüüsid on Põhjamaade piimatootjate seas väga populaarsed.

Tiinuse test piimast on piimakarjades väga mugavaks abiks. Mitme riigi teadlased uurivad praegu, kuidas PAG (tiinusspetsiifilised glükoproteiinid) taseme järgi piimatootjale tiinuse kohta täpsemat infot anda.

Mastiiditekitajate määramine on väga vajalik selleks, et mastiiditõrje oleks tõhus ja loomade ravil kasutataks õigeid ravimeid. Põhjamaades on antibiootikumide kasutamise vähendamisele pööratud suurt tähelepanu. Näiteks Taanis tohib antibiootikume kasutada vaid juhul, kui mastiiditekitaja on kindlaks määratud. Mastiiditekitajaid määratakse ka farmides. Siin on väga oluline oskuste ja teadmiste olemasolu, sest tulemuste põhjal tehakse ravi- või praakimisotsuseid, samas on mõningaid mastiiditekitajaid plaاتمееetodil keeruline määrata. Taanis kutsuti loomaarste osalema mastiiditekitajate määramise ringtestis, kuid osalejaid oli vaid kolm. Seega ei olnud võimalik analüüsijatega tegelikke oskusi hinnata ja võrrelda.

Eelmisel sügisel EPJ soetatud uue põlvkonna piimaanalüsaator võimaldab udarapõletiku kohta anda tulevikus rohkem infot. Kaasaegsed meetodid võimaldavad somaatiliste rakkude diferentseerimise ehk eristamise teel rutiinselt hinnata, kas tegemist on värske nakkusega või juba kroonilise põletikuga. Rootsi spetsialist andis kokkusaamisel ülevaate tehtud uuringust, kus lehmadel määrati SRA, DSCC näitaja (diferentseeritud somaatilised rakud) ning mastiiditekitajad. Teemaga tegeletakse ka teistes riikides. Eesmärk on anda loomapidajatele informatsiooni lehmadest, kelle udarapõletik on aktiivses faasis ja keda tasub ravida kohe ning lehmadest, kelle ravi on mõistlik jätta kinnisperioodile.

EPJ pakub Eesti piimatootjatele alates 2017. aastast võimalust leida ketoosi kahtlusega lehmad piima BHB-sisalduse abil. Teenus on kasutusel ka teistes riikides. Rootsisis alustati sellega 2019. aasta jaanuaris, Taanis juba varem. Taani uuring näitas, et 16% lehmadest, kellel oli BHB-sisaldus laktatsiooni alguses suurem kui 0,20 mmol/l, läksid karjast välja enne 60. laktatsioonipäeva.

Kolleegid andsid ülevaate ka teistest arengutest jõudluskontrolli

teenuste arendamisel. Alates 2019. aastast määratakse Taanis jõudluskontrolli piimaproovidest rasvhapete sisaldust. Tulemusi kasutatakse lehmade heaolu ja söötmise (vatsa tasakaal) hindamiseks. Norras alustati rasvhapete sisalduse määramist juba varem. Kogemus kitsepiimaga näitab, et jälgides rasvhapete sisaldust, on piima maitseprobleeme palju vähem.

Piima karbamiidisisalduse jälgimine ei ole vajalik ainult söötmise tasakaalu hindamiseks. Taani valitsus on võtnud eesmärgiks vähendada lämmastikuemissiooni loomakasvatuses. Jõudluskontrolli piimaproovide analüüs annab selle kohta vajalikku infot – kõrge karbamiidisisaldus piimas näitab ka suuremat lämmastikuemissiooni.

Jõudluskontrollis on kõigis Põhjamaades tähelepanu suunatud piimaproovide kvaliteedile, et analüüsitulemused annaksid ülevaate tegelikust olukorrast karjas. Selleks peab olema nii lehm kui piimaproov täpselt identifitseeritud, piimakogus mõõdetud ja piimaproov võetud täpsete ja korras seadmetega, andmevahetus toimima kiiresti ja korrektselt. Loomade täpse identifitseerimise ja piimaproovi õige võtmise juures on väga olulised töötaja oskused ja teadmised. Jätakuvalt tegeletakse ka sellega, kuidas vähendada eelmise lehma piima mõju järgmise lehma piimaproovile. Uute väga täpsete analüüsimeetodite puhul on väga oluline, et proovipudelisse ei satuks eelmisena lüpsitud lehma piima.

Järgmine kohtumine on 2020. aasta kevadel Soomes.

Aire Pentjärv

väliteenistuse osakonna juhataja

EPJs toimus Vissukese koolitus

Mai lõpus tegime EPJ peamajas koolituse Vissukese kasutajatele. Vissukese kasutajad on programmist siiani ülevaate saanud EPJ piirkonna jõudluskontrolli spetsialisti abil või ise Vissukesega töötades, seekord otsustasime korraldada koolituse kasutajate grupile. Koolitajateks olid EPJ jõudluskontrolli spetsialistid Maila Kirs ja Merle Lillik ning väliteenistuse osakonna juhataja Aire Pentjärv.

Kevadistel infopäevadel kogesime, et paljud Vissukese kasutajad töötavad tihti vaid kindlate vaadete ja analüüsidega ja ei ole kursis paljude võimalustega, mida Vissuke pakub. Farmis töötavad inimesed on hõivatud ning aega erinevate analüüsides ja abivahendite otsimiseks lihtsalt ei ole. Sarnast infot saavad EPJ töötajad ka karju küllastades.

Seetõttu otsustasime pakkuda Vissukese kasutajatele võimalust kuulata ja proovida, millist erinevat informatsiooni karja majandamiseks Vissukeses leidub. Koolituse kavandamisel oli üheks oluliseks argumendiks ka tagasiside saamine Vissukese kasutajatelt. Vissukese arendusse on väga paljud loomapidajad ettepanekute ja soovidega panustanud. Kuna karjad ja kasutajad arenevad, on meie jaoks oluline, et suudaksime pakkuda vajalikku infot ja head töövahendit otsuste tegemiseks.

Koolitusel osales 9 Vissukese kasutajat. Viitunnise koolituse käigus andsime ülevaate, kust ja millist infot saab leida karjas olevate loomade ja toodangu kohta nii karja kui üksikloomatasele. Näitasime andmete edastamise võimalusi ning rääkisime küsimustest ja probleemidest, mis võivad tekkida sündmuste registreerimisel. Osalejad said ülevaate, millist infot saab söötmise ja loomade ainevahetuse kohta. Põhjalikult käsitlesime karja tervist ja sigimist puudutavaid analüüse. Kuulajad said ülevaate ka aretuses vajaliku paaridevaliku mooduli kasutamisest.

Vissuke on mahukas programm, kus on väga palju infot ja analüüse loomade ja karja kohta. Viie tunnist jäi väheks, et kõik võimalused põhjalikult läbi vaadata. Seetõttu saime mõnda teemat puudutada vaid põgusalt.

Koolitusel osalejad olid aktiivsed, esitasid küsimusi ning tegid ettepanekuid Vissukese täiendamiseks ja parandamiseks. Täna on mitmed soovid ka Vissukeses realiseeritud. Täname ettepanekute eest! Ootame Vissukese kasutajate ettepanekuid programmi täiendamiseks ka väljaspool koolitust.

Loodan, et koolitusest oli osalejatel abi ning nad oskavad saadud teadmisi tulevikus igapäevatoos rakendada. Järgmised koolitused on plaanis sügisel. Anname nende toimumisest teada EPJ kodulehel, Vissukeses ja EPJ Facebooki lehel.

Aire Pentjärv

Vissukese uuendused

Karja taastootmise aluseks on terve ja haigustevaba noorkarja kasvatamine. Eesmärgiks on õigeaegse esmaspoegimisvanuse (24 kuud), soovitusliku poegimisjärgse kehakaaluga (550 kg) ja kehamassiindeksiga (KMI 3-3,5) mullika poegimine. Vissukeses on erinevaid aruandeid, mis aitavad hinnata noorkarja juurdekasvu nii üksiku lehmiku tasandil kui analüüsida kaalumisi üldiselt kasutaja poolt esitatud soovitud vanusegruppide järgi. Karjaomanike jaoks, kes regulaarselt esitavad EPJ-le lehmikute kaalumise andmeid, on üheks lihtsamaks ülevaate saamise kohaks *Üle karja* menüüs asuv *Sündmuste esitamise ajalugu – lehmikute kaalumise graafik*. Graafikule on asetatud kõigi kasutaja poolt soovitud vanusevahemikus kaalutud lehmikute tulemused. Kuvatavaid andmeid on võimalik piirata farmi või tõu järgi. Võrdlusena on lisatud soovituslik kaalukõver (standard). Graafiku punktid on muudetud klikitavateks ehk vajutades punktile, kuvatakse kasutajale konkreetse lehmiku kaalumise graafik koos soovitusliku kaalukõveraga. Ka sellel graafikul on omakorda võimalik klikkida erinevatele kaalumiste punktidele: avaneb vanus kaalumisel ning sellel hetkel lehmiku kaal kilodes.

Abivahend konkreetse lehmiku juurdekasvu hindamiseks on samas menüüs asuv *Lehmikute kaalumine*. Valides konkreetse kaalumise kuupäeva, avaneb raport, milles on kaalumise vanus, kaal kilogrammides eelmisel ja praegusel kaalumisel, päevade arv eelmisest kaalumisest ning keskmine ööpäevane juurdekasv sellel perioodil grammides. Lisaks on aruandes koondtabel vanusegruppide järgi keskmiste näitajatega. Soovituslik keskmine ööpäevane juurdekasv esimese eluaasta jooksul on 750 g ning teise eluaasta jooksul 650 g.

Noorkarja inventuuri tegemist hõlbustav aruanne asub *Üle karja* menüüs **Lehmikud vanuse järgi**. Päringut saab teha konkreetse kuupäeva seisuga valides tõu ning vanusevahemiku kuudes. Kuvatav tabel sisaldab lisaks looma andmetele infot, millises ehitises loom asub, isa ja ema numbri ning ema kõrgema laktatsiooni toodangu kohta. Tabelis on info ka viimase seemenduse ja tiinuse kontrolli kohta. Tiinuse kontrolli tulemused muudab hästi nähtavaks erinevate värvide kasutamine. Andmed on võimalik Exceli formaadis enda arvutisse salvestada.

Järjekindel **lüksikarja udaraterwise andmete analüüs** aitab leida nakatunud loomad, kõrvaldada juba olemasolevad nakkused ning vältida uusi nakatumisi. Et lahendada lüksikarjas udaraterwise probleeme, on oluline jälgida nii individuaalse lehma SRA (somaatiliste

rakkude arv) andmeid, kui ka kogu karja olukorda. Mida rohkem on karjas hea SRA tasemega (alla 150 000 rakk/ml) lüpsilehmi, seda rohkem saadakse kvaliteetset piima. Graafiline ülevaade SRA kohta kontrollpäeval asub menüüs *Täiendavad – SRA analüüsid – SRA kontrollpäeval*. Kuvatavale graafikule on asetatud viimase kontrollpäeva seisuga kõikide lüpsivate lehmade SRA tulemused. Valikut saab kitsendada konkreetse farmi tasandile, sorteerida somaatiliste rakkude arvu vahemiku ja maksimaalse lüpsipäevade arvu järgi (näiteks vaadelda vaid laktatsiooni alguses olevate lehmade tulemusi). Laktatsioonile klõpsates saab laktatsiooni(de) “täpid” dünaamiliselt sisse- ja välja lülitada. Iga graafikul olev “täpp” tähistab lehma ning need on muudetud klikitavateks ehk näidatakse punktile vastava lehma mõningaid andmeid (sünd, vanus, viimase seemenduse ja kontroll-lüpsi andmed). Graafikule järgnevat lehmade nimekirjast saab vajadusel konkreetse looma andmeid vaadata täpsemalt.

SRA analüüside alajaotusse on lisatud **Udaraterwise analüüs** kolme graafiku ja ühe koondtabelina. Näitajad on nii protsentides kui arvuliselt. Eraldi on välja toodud soovituslikud näitajad, mis kasutajal lihtsustavad andmete tõlgendamist. Analüüs sarnaneb igakuisele koondaruande udaraterwise tabelile, kuid sisaldab rohkem andmeid – tabelis on kolmeteistkümne viimase kontroll-lüpsi udara tervise näitajad. Udaraterwise analüüsi tabelis on soovituslikku näitajat ületavad arvud jämedas kirjas, esiletõstetult. Graafikutena on esitatud udarapõletike levimine ehk ülekanne (uute, tekkinud udarapõletike ja tervistunud lehmade suhe), esimese kontroll-lüpsi jaotus ning lehmade jagunemine SRA järgi kontrollpäeval protsentuaalselt. Graafikutes saab erinevaid andmeid vastavale “klotsile” klõpsates dünaamiliselt sisse- ja välja lülitada. Graafikute punktid on samuti muudetud klikitavateks ehk näidatakse vastava alajaotuse protsentuaalseid või arvulisi andmeid.

Meeldetuletusena: viimase kontroll-lüpsi SRA põhjal krooniliste, laktatsiooni jooksul korduvalt ja paranenud lehmade nimekirjad asuvad *SRA analüüsid – Probleemsed lehmad*. Tegemist on individuaalse lehma kontroll-lüpside SRA aruandega. Päringut saab teha farmi, grupi ja tõu järgi, karjas olevate, karja tulnud, käesoleval või eelmisel aastal karjas olnud lehmade kohta. Tabel sisaldab andmeid laktatsiooni, laktatsioonipäevade, viimase kolmeteistkümne kuu kontrollpäeva piimatoodangu ja SRA kohta, samuti arvestusliku piimakao ja tiinuse kontrolli kohta. Kui loomale on lisatud praakimistunnus, on see nähtav. Lisaks on tabelis loomale tehtud veterinaartoimingute ja Mastiit 16 proovide märged.

Üle karja – Kontrollpäeva piimatoodang on graafik, mis annab ülevaate nii piimatoodangust ja laktatsioonipäevadest kui ka loomadest, kes on seemendatud/seemendamata, tiined või praagitud. Konkreetset tingimärgid graafikul aitavad jälgida erinevaid sigimisparameetreid ning samaaegselt analüüsida ja teha järeldusi saadud andmetest. Päringut saab teha farmi ja grupi kohta ning vaadelda erinevaid laktatsioone (graafikul erinevad värvid). Graafiku “täpid” on klikitavad – avaneb konkreetse looma jõudluskontrolli andmete leht. NB! Tiined ja praagitud loomad on graafikul eristatavad, kui vastavat infot registreeritakse Vissukeses.

Järjepidev andmete registreerimine Vissukeses lihtsustab õigete otsuste tegemist, aitab avastada kõrvalekaldeid enne, kui need on muutunud probleemiks. Registreeritud info abil saab hinnata ja analüüsida lüpsikarja udaraterwise/sigimistäitajaid/noorkarja tervist, teha nii praakimise kui karja täienduse valiku otsuseid. Selle tulemusena paraneb karja tervis ja produktiivsus.

Merle Lillik

väliteenistuse osakonna jõudluskontrolli spetsialist

Suvega koos saabuvad traditsioonilised Vissi valimised.

Saarte Viss toimus juba 25. korda, vissid valiti 12. juunil Upal. Võistlusel osales 11 loomaomanikku 47 lehmaga.

Eesti holsteini tõu vissiks valiti Meida, kelle omanik on Kõljala POÜ. EHF reservviss on Kiire Rauni POÜst, kes oli Saarte Viss 2018.

Eesti punase tõu viss Saaremaal on Katariine, kes on samuti Kõljala POÜ farmist nagu holsteini viss. EPK reservvissiks sai Elvis TÜ Mereranna PÜst

Eesti karja võitja oli Tipsu-Kari (TÜ Mereranna PÜ), kes võidutses ka eelmisel aastal.

EPJ pani omalt poolt välja auhinnad Saarte Vissi holsteini ja punase tõu võitjatele esmaspoeginute klassis. EPJ auhind on teatud summa eest EPJ teenuseid: valida saab Mastiit 16, tiinuse testi ja BAK 4 teenuste seast. EPJ auhinnad said Seebu Kõljala POÜst (EHF) ja Saale Valjala POÜst (EPK).

Viss 2019, mis kannab järjekorranumbrit 30, toimub Eesti Põllumajandusmuuseumis Ülenurmel 28. juunil. Kuna JK Sõnumid lähevad trükki enne vissanalüüsi, ei saa me siin võitjate nimesid ära tuua, kuid EPJ õnnitleb neid juba ette ning teatab, et autasustab eesti holsteini ja eesti punase tõu esmaspoeginute esimese kolme koha saajaid oma auhinnaga.

Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond: Euroopa investeringud maapiirkondadesse

ICARi kodulehel on statistika kõigi liikmesriikide jõudluskontrolli tulemuste kohta. Toome teile mõned silmapaistvad tulemused 2018. a kontrollaasta toodangu kohta (kahjuks ei ole kõik riigid veel oma tulemusi edastanud).

Israelis oli piimatoodang lehma kohta 13 407 kg. Portugalis (ANABLE andmetel) oli näitaja 10 812 kg ja Taanis 10 263 kg. Belgia lehmade kontroll-aasta toodang oli 9941 kg ja Hollandis 9853 kg. Eesti lehmade kontroll-aasta toodang oli 9785 kg.

Kanada ja Lõuna-Korea puhul ei ole kontrollaasta toodangut välja toodud, küll aga on nende riikide 305 päeva toodang väga silmapaistev: Kanadas 10 519 kg ja Lõuna-Koreas 10 303 kg.

Kõik asjast huvitatud leiavad rohkem informatsiooni järgmisel lingil <https://www.icar.org/survey/pages/tables.php>.

Muhedat

Istusin just aias, kui õuele ilmus vanem rahuliku moega korralikult toidetud ja hoolitsetud koer ja istus mu kõrvale murule. Patsutasin teda paar korda ja tõusin, et tuua toast midagi juua. Koer järgnes mulle laisal sammul, tuppa jõudes aga heitis nurka ja jäi magama. Umbes tunni pärast ta ärkas ja lahkus.

Järgmisel päeval kordus sama lugu – koer tuli, magas tunnikese ja lahkus. Nii kestis see veel mitu päeva. Otsustasin asjasse selgust saada ja panin koera kaelarihma vahele kirja: "Kas teate, et teie koer käib iga päev minu juures magamas?"

Järgmisel päeval oli koera kaelarihma vahel vastus: "Meil on kodus kuus last, neist kolm kahe- kuni nelja-aastased. Koeral jääb ilmselgelt unega väheks ja ta käib teie juures tukastamas. Kas ma võiksin ka tulla?"

Tea Kivimaal sai mais täis 35 aastat töötamist jõudluskontrolli süsteemis.

Tea töötab klienditeenindajana andmetöötluse osakonnas, kus ta igapäevatöö on nii lehmade kui ka kitsede andmete töötlemine ja proovivastuste postitamine. Kaastöötajad ja kliendid kiidavad ta täpsust ja huumorimeelt.

www.epj.ee
epj@epj.ee

F. Tuglase 12, 50094 Tartu linn

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762 526 3529
Harju-, Jõgeva-, Järva- ja Valgamaa klienditeenindaja	738 7751
Lääne-, Põlva-, Rapla-, Tartu-, Viljandi- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7753
Hiiu-, Ida-Viru-, Lääne-Viru, Pärnu- ja Saaremaa klienditeenindaja	738 7754
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7769

Labor

F. R. Kreutzwaldi 46, 51006 Tartu linn	
Telefon	738 7726 510 9624
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Jõudluskontrolli spetsialistid maakonnas

Harjumaa	Maila Kirs	tel 509 4675	maila.kirs@epj.ee		
Harjumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816	ludmilla.aan@epj.ee		
Hiiumaa	Maire Tamm	tel 5332 4204	maire.tamm@epj.ee	Mäe 2, Käina	3. K 12.00-16.00
Ida-Virumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816	ludmilla.aan@epj.ee		
Jõgevamaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816	ludmilla.aan@epj.ee		
Järvamaa	Merle Lillik	tel 516 7868	merle.lillik@epj.ee	Pärnu 58 II korrus, Paide	K 9.30-13.30
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816	ludmilla.aan@epj.ee	Neffi 2, Piira, Lääne-Virumaa	E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	tel 509 4675	maila.kirs@epj.ee	Jaani 10 I korrus, Haapsalu	K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	tel 520 6231	evi.prins@epj.ee		
Pärnumaa	Maire Tamm	tel 5332 4204	maire.tamm@epj.ee		
Pärnumaa	Maila Kirs	tel 509 4675	maila.kirs@epj.ee		
Raplamaa	Maila Kirs	tel 509 4675	maila.kirs@epj.ee	Kuusiku tee 6, Rapla	E 9.00-15.00
Saaremaa	Maire Tamm	tel 5332 4204	maire.tamm@epj.ee	Kohtu 10, Kuressaare	E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	tel 516 7868	merle.lillik@epj.ee	F. Tuglase 12-215, Tartu	1. ja 3. E 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	tel 520 6231	evi.prins@epj.ee		
Viljandimaa	Merle Lillik	tel 516 7868	merle.lillik@epj.ee	Vabaduse plats 4-317, Viljandi	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	tel 520 6231	evi.prins@epj.ee	Liiva 11 II korrus, Võru	T 9.00-15.00